

Рецензия

**на дисертационния труд на Емилия Георгиева Маринчева,
редовен докторант в катедра Европеистика
на Философски факултет, СУ “Св. Климент Охридски”**

**за присъждане на образователната и научна степен “доктор”
в професионално направление 3.3. Политически науки (Еuropeистика –
Икономически изследвания на ЕС)**

**на тема „Ролята на Европейския съюз при обмена на информация за
данъчни цели и превенция на изпирането на пари “**

**от проф. д.п.н. Нели Огнянова, Катедра Европеистика
Философски факултет, СУ “Св. Климент Охридски”**

Рецензията е разработена в съответствие със Заповед № РД 38-81/10.02.2021 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ за утвърждаване на научно жури.

1. Общи данни

Представен е дисертационен труд със следните характеристики: Дисертационният труд е с общ обем 236 страници, от които увод, четири глави и заключение; използвана литература и две приложения. В изложението са включени 3 таблици и 10 фигури. Библиографията съдържа общо 161 източника, от които 48 на български език и 113 на английски език.

2. Съдържание на автореферата

Авторефератът е изготвен в съответствие с изискванията. Коректно са представени структурата и съдържанието на дисертационния труд, кратко изложение, заключение, оценка на научните приноси и списък на публикациите по темата и проблематиката на дисертационния труд.

3. Оценка на дисертационния труд

3.1. Цели, хипотези, задачи, методи

Това е изследване по интересна, важна и нова тема. **В заглавието има два компонента:** автоматичен обмен на финансова информация, по-специално участието на България в автоматичния обмен, от една страна, и правилата за превенция на изпирането на пари, от друга страна. Още в увода дисертантът изяснява какво свързва множество на глед еkleктични явления и процеси. Става дума за липсата до момента на прозрачност и достъп до информацията, която се отнася до финансовите сметки, относно средствата, активите и доходите на един и същи субект на територията на различни държави. Изследват се **информационните аспекти на цялостната рамка за финансова прозрачност – една наистина много важна днес област.**

Основната цел на изследването е да се изясни **ролята на Европейския съюз по отношение на автоматичния обмен на информация за данъчни цели в контекста на неговата връзка с мерките за предотвратяване на изпирането на пари –**

Изследователска теза на дисертанта е, че:

- ✓ ролята на ЕС по отношение на предотвратяването на данъчните злоупотреби и изпирането на пари **нараства;**
- ✓ тази тенденция повлиява **положително** върху финансовия сектор в Европейския съюз, в т.ч. и в България, като се увеличава превенцията на конкретни рискове;
- ✓ но нарастващата роля има и „своя цена“ – редица **предизвикателства** като увеличаване на разходите за финансовия сектор, възникване на опасност от свръхрегулация и поставяне на финансовия сектор и бизнеса в ЕС в по-неблагоприятна конкурентна среда спрямо регионите в света, където не се прилагат толкова стриктни правила в тази област.

Задачите на дисертационния труд включват анализ на:

- ✓ системата за автоматичен обмен на финансова информация в ЕС и мерки за превенция на изпирането на пари;
- ✓ нивото на защита на личните данни и информацията, която представлява банкова тайна в ЕС;
- ✓ взаимовръзката между автоматичния обмен и превенцията на изпирането на пари;
- ✓ глобалните ефекти от анализирани регулации;
- ✓ българското законодателство в сектора.

В методологично отношение изследването е интердисциплинно. Използван е научният инструментариум на икономическите, юридическите и политическите науки. Широко застъпен е сравнителният метод.

3.2. Цялостност и новост

Дисертацията се отличава не само с новост, но и с изключителна подвижност на урежданите отношения, тъй като става дума за приложение на информационни и комуникационни технологии в сектора на финансовата информация, а всички знаем скоростта на развитие на технологиите в цифровото общество.

Същевременно наложителността на изследването се налага от факта, че – както става ясно – предоставянето на финансова информация със средствата на автоматичния обмен се превръща в норма и повече от сто юрисдикции вече прилагат средства за автоматичен обмен на информация в рамките на Глобалния стандарт на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР).

В този контекст участието на България е важен обект на научно изследване с теоретико-практическо значение.

3.3. Коментар на научните приноси

Приемам научните приноси, обосновани и аргументирани обстойно от автора. Ако проследим изследването в логическото му развитие, заслужават отбелязване някои по-съществени моменти в изложението.

В първа глава авторът обстоятелствено изяснява предоставянето на финансова информация със средствата на автоматичния обмен в съответствие с Директива 2014/107/ЕС за задължителния автоматичен обмен на финансова информация в областта на данъчното облагане, която регламентира административно сътрудничество и цели постигането на по-голяма прозрачност в разглежданата област.

Държавите от ЕС обменят информация, включително такава, представляваща банкова тайна - в областта на данъчното облагане. Новата ера на „данъчната прозрачност“ се характеризира с безпрецедентни нива на информация за данъкоплатците, споделяна между правителствата, и това има своите положителни и отрицателни страни.

Технологиите позволяват обмен – и държавите го реализират, но за целта е необходимо правото да **уреди правилата за достъп и ползване на информацията**.

Втора глава е посветена на **правния режим на информацията:**

- ✓ нормативните основи в ЕС за автоматичен обмен на финансова информация;
- ✓ анализ на понятието за действителен собственик и неговото значение за ефективното прилагане на автоматичния обмен на финансова информация и на мерките срещу изпиране на пари;
- ✓ защита на личните данни и информацията, която представлява банковата тайна в ЕС, заедно с препоръки за ограничаване на нарушенията на защитата на личните данни и банковата тайна.

Мнението на автора е, че националните действия за справяне с трансграничното избягване на данъци и изпирането на пари **са като цяло неефективни**. Посочено е, че автоматичният обмен на финансова информация за данъчни цели е част от по-широката рамка за административно сътрудничество между държавите членки, ангажира значителен кадрови и финансов ресурс от страна на финансовите институции и изисква координираните усилия на публичния и частния сектор в държавите членки.

Обстойно се излага правният режим в Европейския съюз за превенция на изпирането на пари. Констатира се, че нормативната рамка за борба срещу изпирането на пари на ниво ЕС се усложнява. Специално внимание се обръща на една важна категория в цялостната конструкция от норми за превенция на изпирането на пари и нейното практическо приложение - фигурата на **действителния собственик** и развитието на правната уредба на действителния собственик.

Обстойно се представя и защитата на личните данни на физическите лица в ЕС, като е посочено, че защитата на личните данни не е абсолютна. Тук ключов въпрос са необходимите баланси, особено при разкриване на банковата тайна. Поради значителното количество данни, които представляват банкова тайна, при това за широк кръг от титуляри на сметки, се създават **рискове от изтичане и злоупотреби с тази информация**. За да се отговори на някои от настоящите предизвикателства, както и да се ограничи рискът от нарушения на защитата на данните и банковата тайна в бъдеще, според автора вниманието следва да се насочи към следните възможности:

- ✓ намаляване на предоставяната информация;
- ✓ механизъм за контрол върху обменяната информация от страна на самия титуляр на финансовата сметка;

- ✓ в редица случаи значителна свобода на действие е предоставена на държавите членки, което би могло да доведе до разнородни практики и въпросителни относно пропорционалността на мерките.

В Трета глава се обсъждат последиците от въвеждането на автоматичния обмен. Тук централно място заема проблематиката на офшорните зони и значението на автоматичния обмен за тяхното предефиниране, както и категориите *данъчно убежище*, *данъчен рай* и критериите за дефинирането им.

Извършен е анализ на негативното въздействие на офшорните финансови центрове за ЕС, включително двата големи международни скандала – този с „Панамските документи“ на правна кантора „Мосак Фонсека“ от 2016 г. и скандала с т.н. „Досиета от Рая“ от 2017 г. на известната адвокатска кантора „Апълби“ (Appleby). Посочват се **възможни бъдещи мерки на ЕС** като насърчаване на поддържането на регистри, чрез които се дава информация за действителния собственик с цел предотвратяване на схемите, разкрити от Панамските документи и по отношение на държави извън ЕС, потясна взаимовръзка при практическото приложение на правилата и др.

Четвърта глава е посветена на участието на България в автоматичния обмен на финансова информация и прилагане в страната на мерките против изпиране на пари. Излага се нормативната база в България, вкл. разпоредбите за установяване на действителния собственик и реализацията на регистъра за действителните собственици. Констатира се разширяване на обхвата на лицата, които попадат в дефиницията „видна политическа личност“ и свързани с тях лица, спрямо които се прилагат мерки за разширена комплексна проверка, както и значително засилване на прозрачността на тази фигура.

Проведените интервюта сочат необходимост от подобряване на качеството на информацията от автоматичния обмен, защитата на личните данни и банковата тайна. Очертават се проблеми, свързани с високите разходи, направени от държавите членки, свързани главно с разработването и поддръжката на информационни системи, с техническите усложнения, също така с липсата на капацитет (технически и човешки фактор) за навременно обработване на данните, с различното ниво на опит и развитие на националните системи на държавите членки в областта на такъв тип технологии.

В същата глава е обобщението на предложенията за допълнителни промени като изготвянето на ефективни санкционни модели, увеличаването на задължените лица по ЗМИП, непрекъснатото обучение на служителите, влагането на допълнителни средства

за закупуването на софтуерни продукти, подобряването на вътрешните правила и процедури на институциите, въвеждане на единна система за обмен на информация за финансови сметки на глобално ниво, засилване на мерките за по-ефективното използване на получената информация чрез автоматичния обмен, включване на виртуалните валути в обхвата на Директивата срещу изпирането на пари, снижаване на процента при дефиницията за „действителен собственик“, повишаване на нивото на информираност на обществото, осигуряване на по-лоялна данъчна конкуренция между държавите членки в ЕС и др.

Направените предложения са с приносен характер и са самостоятелно достижение на автора.

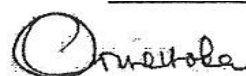
4. Бележки и въпроси

Силни страни на дисертацията са доброто познаване и обстойното излагане на правната основа, но може да се препоръча по-добър баланс между информационния и аналитичния текст.

Бих препоръчала и по-голямо внимание към балансите на права: винаги при гарантирането на прозрачност се налага да се изследва балансът между правото на информация, от една страна, и защитата на личната сфера, банковата тайна и други защитени от закона права, от друга.

6. Заключение

В заключение, въз основа на направената оценка, посочените предимства и научните приноси на дисертационния труд, подкрепям убедено присъждането на образователна и научна степен “доктор” в направление 3.3. Политически науки (Европеистика – Икономически изследвания на ЕС) на редовния докторант Емилия Георгиева Маринчева.

Проф д.п.н. Нели Огнянова